

REMISSYTTRANDE

Datum

2021-10-29

Dnr

2021/5002

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet
ju.L2@regeringskansliet.se

Betänkandet Ersättning till brottsoffer (SOU 2021:64) (Departementets diarienummer JU2021/02755)

Justitiekanslern ska vaka över tryck- och yttrandefriheten samt värna integriteten och rättssäkerheten i den offentliga verksamheten. I Justitiekanslerns uppdrag ingår även att bevaka statens rätt och att medverka till att rättstillämpningen är effektiv och av hög kvalitet.

Genomgången av de förslag som läggs fram i betänkandet och de överväganden som görs där har skett med de utgångspunkter som Justitiekanslern, utifrån sitt uppdrag, främst har att beakta.

Justitiekanslern har inga synpunkter på förslagen utom när det gäller förslaget om utvidgade utmätningsmöjligheter till förmån för brottsoffer och förslaget om en ny underrättelseskyldighet för Justitiekanslern i förhållande till Kronofogdemyndigheten. Synpunkterna utvecklas i det följande.

I betänkandet föreslås att ersättning enligt 2–4 §§ lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder (frihetsberövandelagen) ska kunna utmätas för fordringar som avser skadestånd på grund av brott. Det nuvarande utmätningsförbudet för skadestånd som tillkommer en gäldenär med anledning av ett frihetsberövande (5 kap. 7 § utsökningsbalken) ska däremot finnas kvar för ersättning enligt 5 § frihetsberövandelagen. Ersättning enligt den bestämmelsen bygger, till skillnad från vad som gäller enligt 2–4 §§, inte på ett strikt ansvar för staten. I stället krävs det att frihetsberövandet ägt rum till följd av ett beslut som vilade på felaktiga grunder och därför var oriktigt för att ersättning ska utgå. Utmätningsförbudet föreslås också finnas kvar för skadestånd med anledning av ett frihetsberövande på grund av fel eller försummelse vid myndighetsutövning eller överträdelse av Europakonventionen enligt bestämmelserna i skadeståndslagen.

I betänkandet föreslås vidare att en underrättelseskyldighet införs för Justitiekanslern i förhållande till Kronofogdemyndigheten. Den föreslagna skyldigheten innebär att Justitiekanslern skyndsamt ska underrätta Kronofogdemyndigheten om ett beslut om ersättning enligt 2–4 §§ frihetsberövandelagen. Enligt utredningens förslag ska underrättelseskyldigheten införas genom en ny paragraf i förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten (handläggningsförordningen).

Justitiekanslern har ingen erinran mot den föreslagna avgränsningen när det gäller vilka ersättningar för frihetsberövanden som utmätningsförbudet

fortsättningsvis ska gälla för. Det bör dock uppmärksammas att man genom ett beslut kan tillerkännas ersättning enligt både 2–4 §§ och 5 § frihetsberövandelagen, och även enligt skadeståndslagen. I den kommande propositionen bör det därför klargöras att undantaget från utmätningförbudet i en sådan situation endast gäller för den del av ersättningen som har sin grund i 2–4 §§ frihetsberövandelagen. Även när det gäller underrättelseskyldigheten till Kronofogdemyndigheten bör det klargöras att den kan komma att omfatta beslut som också avser ersättning för ett frihetsberövande enligt andra bestämmelser så länge beslutet till någon del avser ersättning enligt 2–4 §§ frihetsberövandelagen.

Det kan vidare noteras att frågan om rätt till ersättning enligt frihetsberövandelagen i vissa fall avgörs av domstol efter att en enskild väckt talan mot staten. Hittills i år har talan om ersättning enligt frihetsberövandelagen väckts vid domstol i fem fall. Under år 2020 inleddes fyra sådana mål, under 2019 sex och under 2018 tre. De mål som avgörs i domstol gäller i regel betydande belopp. Som förslaget om underrättelseskyldigheten till Kronofogdemyndigheten är utformat verkar skyldigheten endast träffa Justitiekanslern. Det behöver alltså förtydligas om underrättelseskyldigheten även ska omfatta domstol i de fall en talan om rätt till ersättning enligt 2–4 §§ frihetsberövandelagen bifallits där. Om underrättelseskyldigheten ska omfatta såväl domstolar som Justitiekanslern bör bestämmelsen om underrättelseskyldigheten lämpligen återfinnas i en annan författning än handläggningsförfordningen, som främst reglerar vem som är handläggande myndighet vid anspråk på ersättning för skador som riktas mot staten (se 1 §). Enligt Justitiekanslerns mening kan underrättelseskyldigheten förslagsvis införas i frihetsberövandelagen.

Den föreslagna underrättelseskyldigheten innebär också en viss personuppgiftsbehandling bestående i att sådana uppgifter förs över från Justitiekanslern (och eventuellt även från domstol) till Kronofogdemyndigheten. Utredningens slutsats är att behandlingen är förenlig med rådande dataskyddsreglering. Utredningen är dock kortfattad i denna del och de närmare övervägandena har inte särskilt utvecklats. Det vore därför önskvärt att en djupare analys av frågan gjordes i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Justitiekanslern har uppfattat förslaget på så sätt att utmätningen ska ske direkt från Justitiekanslerns konto, dvs. innan någon utbetalning till sökanden har kommit till stånd. Kronofogdemyndigheten har, enligt vad som framkommit vid kontakter mellan myndigheterna, uppfattat det på samma sätt. Eftersom utbetalning i dessa fall ska ske direkt till Kronofogdemyndigheten anser Justitiekanslern att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör övervägas att ange en tidsfrist för när Kronofogdemyndigheten senast ska underrätta Justitiekanslern om ett eventuellt utmätningbeslut. Tidsfristen bör vara kort, annars finns det risk att utbetalningarna fördröjs i förhållande till samtliga ersättningsberättigade personer – även i förhållande till personer där det inte är aktuellt att utmäta ersättningen. Det finns alltså enligt Justitiekanslern anledning att i det fortsatta lagstiftningsarbetet ytterligare klargöra hur underrättelsen till Kronofogdemyndigheten och den efterföljande kommunikationen ska hanteras av de inblandade myndigheterna.

Ärendet har föredragits av Clara Cederberg och Lejla Fazlinovic. I ärendets beredning har även byråchefen Anneli Skoglund deltagit.

Mari Heidenborg